Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, dne 15. marca 1934. Štev. 31. Letnik LXXIV. (šol. leto 1933./34.)

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačujejo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Poš. ček. rač. 11.197. Telefon 3112

Za popolno aktivnost sreskih društev

Uprimo svoj pogled v preteklost in seznanimo se s prvimi početki uičteljske organizacije. Le kratek pregled razvoja našega udruženja nam pove, da je čutilo slovensko učiteljstvo potrebo neke skupnosti, vzajemnega dela in tovariškega sporazumevanja že tedaj, ko je bilo naše šolstvo šele v začetnem stadiju, ko so le redki večji kraji imeli svoje šole. — Nastajala so posamezna učiteljska društva, in šele ko je obstojalo že večje število učiteljskih društev, je nastala »Zaveza«.

Iniciativa združevanja učiteljstva je prišla pri nas torej od spodaj. Ni bila osnovana najprej kaka centrala, ki naj bi organizirala posamezna društva, marveč si je učiteljstvo osnovalo svoja društva samo, in šele po precej letih so si društva osnovala skupno centralo.

Ako je dajalo učiteljstvo že pred 60 leti povod za snovanje društev in za delo v društvih, zakaj naj bi danes čakalo le na navodila iz centrale. Tu pa tam zavre po naših sreskih društvih, toda taka, nekaka spontana aktivnost se pokaže le v primerih, ko se pojavi govorica ali resna nevarnost ogroženih učiteljskih pravic. Toda ne-le v gotovih primerih, marveč vedno je potrebno intenzivno sodelovanje članstva v lastni stanovski organizaciji, potrebna je popolna aktivnost sreskih društev.

Naša nazvažnejša ustanova, rekel bi stanovski parlament, so naša društvena zborovanja. Ona so povsem objektivno in natančno zrcalo stanovske zavednosti članstva, ki pokaže tudi zanimanje učiteljstva za vsa javna in sodobna vprašanja.

Nihče ne more oporekati, da ne spada na naša zborovanja poleg stanovskih in organizačnih vprašanj tudi nadaljna izobrazba učiteljstva. Mnogo bolje nego katerikoli drugi stan, se mora ravno učitelj vživeti v vse novosti na pedagoškem in splošno znanstvenem polju, živeti mora z duhom časa in izrabiti vsako priliko za nadaljno izobrazbo. Nobene novosti ne bi smelo biti, ne da bi o njej razpravljali na društvenih zborovanjih. In ravno za to je treba sistematičnega dela. Ako so društva navezana le na iniciativo sekcije odnosno centrale, ne morejo v tem pogledu doseči onega uspeha, kakršnega si društva sama želijo. Seveda je neka enotnost programa nujno potrebna, vendar mora priti iniciativa od društev samih.

V čem naj bi torej obstojala ta popolna aktivnost naših sreskih društev?

Tri važne točke so, ki tvorijo glavno osnovo vsega dosedanjega dela v naših društvih, in sicer stanovske in organizačne zadeve ter samoizobrazba. Seveda nastane vprašanje, kako se tretirajo te točke pri posameznih društvih.

Naše izvenšolsko udejstvovanje v vseh panogah javnega življenja nam nalaga mnogo dolžnosti, a nam daje tudi pravice, ki se jih bomo morali posluževati. **Ogromno delo, ki ga vrši učiteljstvo med narodom, je rodilo zahtevo po zastopstvu učiteljstva v vseh javnih korporacijah.** Da bo iz te zahteve nastala nesporna pravica, je potrebno, da se združijo v delovna občestva vsi učitelji, ki delujejo na istem polju, ki se bavijo z istim delom. Ne živimo vsi učitelji v istih razmerah in razni kraji stavijo na učiteljstvo razne zahteve. Vsled tega bi bila delovna občestva po posameznih srezih različna, vendar bi se dal izdelati enoten delovni program, ki naj bi tvoril široko bazo za izpopolnjevanje in medsebojno podpiranje.

Že na letošnji banovinski skupščini smo sprejeli nov program za učiteljevo izvenšolsko delo. Poudarili smo potrebo gospodarskega udejstvovanja učiteljstva in sklenili vse svoje izvenšolsko delo postaviti na gospodarske temelje, ker tvorijo ti najsolidnejšo bazo za vse kulturno, nacionalno in socialno delo med narodom. Ta sklep mora priti polagoma do realizacije in vsled tega je potrebno, da se vsi, ki so se že do sedaj udejstvovali na gospodarskem polju, združijo po gornjem principu v delovno občestvo in izdelajo tudi delovni program, ki naj ga pri društvu preizkusijo.

Seveda ne bo zadostovalo, da tvorijo svojo posebno skupino le učitelji gospodarski delavci, pač pa je potrebno, da se združujejo v okviru sreskega društva v delovna občestva tudi učitelji politični delavci, nadalje oni, ki se bavijo s splošno kulturno nacionalnimi vprašanji kakor tudi socialni delavci. Mnogokrat se dogaja, da se napada učiteljstvo v takih korporacijah, ki imajo ravno v učiteljstvu svoje najboljše delavce. Ako bi bili učitelji, delavci v isti korporaciji, vedno v stikih, bi se kaj sličnega ne moglo dogoditi. Tudi je večkrat potrebno, da posamezni člani našega udruženja, ki sodelujejo v posameznih korporacijah, zastopajo tamkaj interese šolstva in učiteljskega stanu. To bo mogoče izvesti le tedaj, ako bodo učitelji, ki se udejstvujejo na istem polju, združeni v posebnih občestvih, ki bodo intenzivno delovala v posameznih sreskih društvih.

Seveda se ne bo moglo izvesti to načelo pri sreskih društvih kar naenkrat, marveč bo treba polagoma navajati članstvo k temu, da je treba povsod zastopati naša skupna stanovska načela na enoten način. In to bo mogoče le, če bodo imeli učitelji, ki se bavijo z istim delom, priliko razgovoriti se, kako usmeriti svoje udejstvovanje, da bo vedno tudi v korist šole in učiteljskega stanu.

V dosego enotne smeri v tem pogledu, bo potrebno, da prirede sreska društva v svojem delokrogu eno- ali dvodnevne tečaje. Na teh naj bi se z referati in debato ustvarila osnova za enoten program povsem aktivnega udejstvovanja članstva po sreskih društvih. Tak že preizkušen načrt naj bi društva poslala sekciji, ki bi izdelala enoten delovni program za vsa sreska društva.

Moralna dolžnost vsega članstva je delovati na to, da bodo naša zborovanja ustrezala svojemu namenu, da bodo verno zrcalo naše stanovske zavesti in ne žalostno potrdilo naše brezbrižnosti. Zavedajmo se, da stavljajo novi časi na učiteljstvo nove zahteve. Tem zahtevam moramo skušati po svojih močeh ustreči. To pa bomo dosegli, če bomo vzgojili vsakega posameznega učitelja v aktivnega člana stanovskega društva in na ta način dosegli popolno aktivnost sreskih učiteljskih društev.

—ž.

V obrambo časti

JAVNO VPRAŠANJE!

»PRELOM« od 8. marca t. l., prinaša v svoji osmi številki v članku Josipa Juraka, Novo mesto, »Kruha brezposelnim inteligentom!«, kot utemeljitev rešitve brezposelnosti z redukcijami med drugim sledeče: »Pri vsakdanjih skrbeh za svoj dom in rodbino trpijo interesi službe in obratno, zlasti se to opaža pri poročenih učiteljicah, čijih učenci z uspehi daleč zaostajajo za ono srečno mladino, ki takih učnih moči nima, da ne omenjamo še drugih okolnosti v izvestnih slučajih, ko stanje takih vzgojiteljic v moralnem pogledu niti najmanj ne govori v prilog učeče in razvijajoče se mladine.«

Pozivamo uredništvo »Preloma« in gosp. Josipa Juraka iz Novega mesta, kateri si prisvaja celo javno ocenjevanje učiteljskega službenega dela in nadzora nad učiteljstvom, torej več kakor je službeno ocenjevanje, da za svoje žaljive pavšalne trditve navedeta konkretne primere, ker moramo sicer taka javna iznašanja smatrati za prosto klevetanje.

Za Jugoslovensko učiteljsko udruženje, sekcija za dravsko banovino v Ljubljani,
dne 13. marca 1934.:

Ivan Dimnik, predsednik. **Metod Kumelj,** tajnik.

JAVNO VPRAŠANJE!

Glasom poročila v **»Pravdi«** z dne 7. marca t. l. je g. narodni poslanec **Josip Stažič** v Narodni skupščini ob priliki budžetske debate iznesel sledeče:

»Organizacija Jugoslovenskega učiteljskega udruženja,« — izjavlja g. Stažič, — »se nahaja v takih razmerah, da vre kakor pekel. Danes so v upravi te organizacije ljudje, za katere imam tu stvarne dokumente o njihovih moralnih kvalifikacijah, ki jih nečem iznašati samo zaradi kulturnega škandala. Temu vprašanju se mora posvetiti posebna pažnja, da pride že enkrat do miru v vrstah učiteljstva.«

Na to izjavo je objavilo predsedstvo JUU v »Pravdi« z dne 9. marca t. l. na g. narodnega poslanca Josipa Stažića sledeči poziv:

»Gospod Josip Stažić, narodni poslanec je izjavil v Narodni skupščini o glavni upravi Jugoslovenskega učiteljskega udruženja sledeče: ‚Danes se nahajajo v upravi te organizacije ljudje, za katere imam tu stvarne dokumente o njihovih moralnih kvalifikacijah, ki jih nočem tu iznašati samo zaradi kulturnega škandala.'

Predsedstvo JUU poziva g. Stažića, da objavi dokumente, ki moralno obremenjujejo glavno upravo. Ako tega ne stori, moramo smatrati, da je klevetal, okoriščujoč se poslanske imunitete.«

Temu pozivu predsedstva JUU se v polni meri priključuje tudi sekcija Jugoslovenskega učiteljskega udruženja za dravsko banovino ter poziva g. poslanca, da objavi dokumente.

Za Jugoslovensko učiteljsko udruženje, sekcija za dravsko banovino v Ljubljani,
dne 13. marca 1934.:

Ivan Dimnik, predsednik. **Metod Kumelj,** tajnik.

Svoječasno je g. **Franc Erjavec** o priliki svoje izključitve iz JUU objavil v »Slovencu« članek, ki je med stanovskimi tovariši vzbudil mučno pozornost, ker je vseboval razne očitke in namigavanja, naperjene po stilizaciji tega članka bodisi proti JUU ali proti njenemu tč. predsedniku. Tovariš predsednik I. Dimnik je zato po svojem pravnem zastopniku g. dr. Knafliču vložil proti g. F. Erjavcu pri okrožnem sodišču v Ljubljani tiskovno tožbo radi klevet in uvred, izrečenih v tem članku. Toženec ni nastopil dokaza resnice. Pred današnjo glavno razpravo se je na sodišču sklenila poravnava, s katero je toženi svoje očitke preklical in se zavezal, da v štirih dneh objavi v »Slovencu« na istem mestu, kjer je izšel inkriminirani članek, sledečo izjavo:

OB ERJAVČEVI IZKLJUČITVI IZ JUU.

Pod gornjim naslovom sem v »Slovencu« dne 27. avgusta 1933., štev. 194, objavil s svojim podpisom daljši članek, ki je bil tako stiliziran, da bi se v tem članku omenjena nečastna dejanja, moja premestitev in odpustitev iz službe lahko nanašala na organizacijo JUU in na g. Ivana Dimnika, katerega ime sem tudi večkrat navedel v članku.

Izjavljam, da ne morem niti napram gospodu Ivanu Dimniku, niti napram organizaciji vzdržati nobenega izmed citiranih očitkov in da sem imel samo namen dati neka pojasnila v svojo lastno obrambo, niti nisem imel namena nikogar žaliti in nič takšnega očitati ali podtikati, kar bi moglo škodovati časti.

Če se je navedeni članek v celoti ali v citiranih pasusih razumel v takšnem smislu, se je to zgodilo proti mojemu namenu in tozadevne očitke obžalujem in preklicujem.

V Ljubljani, dne 14. marca 1934.

Fran Erjavec.

Naši prijatelji

Učiteljstvo stopa v zadnjih letih čimdalje bolj v ospredje. Ni je kulturne, niti gospodarske organizacije, v kateri ne bi učiteljstvo aktivno sodelovalo. Je mnogo ustanov, ki bi brez učiteljstva sploh ne mogle uspešno delati. Da je tako, nam priča predvsem dejstvo, da te organizacije, kakor tudi lokalni faktorji ob vsaki priliki želijo v svoje kraje takega in takega — učitelja, ki je usposobljen za gotovo izvenšolsko delo. Vidimo, da se daje izvenšolskemu delu prednost. Da učiteljstvo mnogo dela in da ima tudi mnogo uspehov, temu ne ugovarja nihče, nasprotno se mu to priznava. Celo na višjih mestih se je izreklo učiteljstvu za vestno kulturno, prosvetno, nacionalno in gospodarsko delo priznanje.

Učitelji smo veseli takih priznanj, ko vidimo, da se naše delo priznava in smo na to ponosni, ker se zavedamo, **da smo to delo v prid naroda izvršili prostovoljno in brezplačno.** Vršimo z zadovoljstvom delo, ki zahteva velike ljubezni do stvari in do naroda. Če bi bilo to delo dekretirano, gotovo bi ga ne mogli vršiti s tisto ljubeznijo, kakor ga.

Pripominjam pa, da tega dela učiteljstvo ne vrši morda zaradi tega, da bi imelo kak gmotni dobiček, niti zato, da bi se ga zato hvalilo in izrekalo priznanja.

Mnogokrat pa naletimo zaradi našega dela na nerazumevanje baš pri tistih ljudeh, ki so sami najbolj zainteresirani pri našem izvenšolskem delu. Neprijetno je, naravnost boli vsakega učitelja, kadar vidi, kako se omalovažuje njegovo delo in kako malo nekateri to delo upoštevajo. Da sem odkrit, hočem izneti samo nekatera dejstva. Vedno me boli kadarkoli zaseda banovinski svet dravske banovine, ker se gotovo najde kak neprijatelj učiteljstva in šolstva, ki uporabi priliko, da zavihti svojo gorjačo nad učiteljstvom. Posamezni slučaji so mu dobrodošli, da učiteljstvo pavšalno napada in sumniči. Kolikokrat smo že poudarjali, da se zaradi posameznih slučajev ne sme napadati celote!

Še bolj skopi pa so »naši prijatelji« pri dajatvah za učiteljstvo. Ne mine seja, da se ne bi kdo obregnil ob naše stanarine in kurivo. Govori se o teh dajatvah, kakor da se bodo občine zaradi teh dajatev upropastile. Pri takih razpravah spoznamo naše prave prijatelje. Na eni strani se nam priznava veliko delo — se nas hvali —, na drugi strani pa se nas bije po glavi. Na eni strani se zahteva naj učiteljstvo dela več kakor je njegova dolžnost, na drugi strani mu hočejo za njegovo povečano delo znižati zakonite prejemke. Stanarina in kurivo sta učiteljstvu z zakonom priznana in ni to nobena miloščina. Tudi v drugih banovinah se plačuje učiteljstvu stanarina in kurivo, tudi v tistih, ki so gospodarsko mnogo šibkejše, kakor je naša, vendar se nikdar ne sliši, da bi se kdo toliko protivil, kakor baš pri nas. Vse to se vrši v času, ko je pretežna večina občin v rokah **prijateljev šole in učiteljstva.** Učiteljstvo doživlja v težkih časih razočaranja.

Res imamo pretežno večino odkritih prijateljev tudi v banskem svetu, ki podpirajo težnje našega stanu, vendar je glas onih, ki vstajajo proti učiteljstvu, za javnost vedno močnejši in ga rajše slišijo. Taki glasovi škodujejo predvsem ugledu in delu učiteljstva.

Marsikaj bi se lahko preprečilo in pojasnilo na mestu, če bi imeli učitelji vsaj enega banskega svetnika. Tega si je učiteljstvo po svojem gospodarskem in kulturnem delu tudi zaslužilo. Morda bo kdo oporekal, češ učitelj je uradnik in nima dostopa v javne korporacije. Ta trditev ne drži! Od časa, ko ni več učiteljevo delo omejeno samo na šolo, ampak posega tudi med narod, je učitelj važen kulturni in gospodarski delavec med narodom in prav zaradi tega zavzema izjemno stanje med uradništvom in spada v vse javne korporacije.

C. H.

Kmetijsko strokovni pouk na deželi

Pred kratkem se je vnela po nekaterih naših časopisih debata o sreskih ekonomih in o njih službi. Nekaterim ni prav, da morajo delati statistike in voditi skoraj vse strokovno delo v pisarni, mesto na terenu. Statistika je zelo važna zlasti za kmetijstvo. Poročevalska služba ni lahka, je pa zelo potrebna. Največ takšne službe je opravljalo učiteljstvo po deželi in jo deloma še opravlja (poročila o sadni letini, meteorološka in potresna poročila itd.). Prav tako je učiteljstvo storilo za kmetijski pouk mogoče več kakor vsi gospodje, ki debatirajo o sreskih ekonomih. Sadjarstvo je našlo ravno v učiteljih najkrepkejše podpornike in iz šolskih drevesnic je šlo svoj čas na tisoče in tisoče dobrih drevesc med ljudi. Prav tako je bilo pred leti, ko je uničila trtna uš vinograde prvo učiteljstvo, ki je začelo poučevati novi način cepljenja na amerikanskih podlagah. Da ne govorimo o čebelarstvu, katerega so izvrstno dvignili baš učitelji.

Prav tako imamo med našimi tovariši odlične zadrugarje, ki delujejo že dolga leta na polju kmetijskega zadružništva. Kdor pozna naše podeželske razmere, ve, da je strokovni pouk nujno potreben in da je treba pritegniti k temu v prvi vrsti naše šole. Naši tovariši in tovarišice so imeli mnogo gospodarskih in gospodinjskih tečajev, ki so prinesli vsaj zanimanje za stroko in potem so imeli tuji predavatelji toliko lažje stališče, kakor sicer, ko je predavatelj — zaman čakal na poslušalce, ali jih je pa prišlo komaj par. Pri nas manjka enotnega načrta za kmetijstvo. Posamezni sreski kmetijski odbori naj bi izdelali za svoje sreze podrobne načrte in vsaka občina naj bi v zvezi s kmet. nadaljevalnimi šolami poizkušala realizirati te načrte v svojem domačem delokrogu. Če bi delale vse občine po gotovem načrtu, bi se efekt v srezu kmalu pokazal in če bi vsi srezi delovali v tem smislu, bi bil lahko dosežen vsak postavljen cilj. Rusija je izvršila v zadnjih letih ogromna dela, ker je šlo vse po načrtu in čez par let se bodo brž kot ne že videli sadovi tega dela, od katerega bo imela splošnost veliko korist. Vzemimo za primer, če bi se lotili po vsej državi dva ali tri dni zatirati ene vrste mrčes, kakor to delajo Amerikanci. Na milijone škodljivcev bi bilo uničenih. »Pogozdovalni dan« bi imel lahko za naše potomce velikansko korist, če bi se pogozdovanje vršilo sistematsko in vestno. Z načrtnim gospodarstvom bi lahko regulirali produkcijo in s tem tudi cene. Tako delajo drugod n. pr. v Braziliji, kjer kurijo lokomotive s kavo, da je ne pride preveč na trg, kar bi imelo za posledico konkurenco — padec cen. Kmetijsko delo naj se torej vrši tam zunaj na vaseh, včasih daleč proč od sedežev sreskih načelstev in naj se vrši v zvezi s kmetijsko-nadaljevalnimi šolami, ki poznajo razmere svojih šolskih okolišev, so v stalnih stikih tudi z ljudmi in lahko delo tudi nadzirajo in ga pospešujejo. Na ta način bo delo uspešno napredovalo. Če pa ne bo zveze s šolami in vasmi, ostane vse še tako lepo zamišljeno delo idealen poizkus posameznika — na papirju. Zato je potrebno, da se stiki med sreskimi ekonomi in podeželskimi šolami čim bolj poglobijo in potem bo tudi upeh zadovoljiv. Pri debati o sreskih ekonomih v banskem svetu se je pa vendar našel vsaj eden izmed gospodov, ki je konstatiral, da je učiteljstvo na polju kmetijstva le nekaj storilo. Danes hočemo dvigniti našo vas na boljše stališče, kar se bo storilo v prvi vrsti s sistematičnim poukom kmetijsko-nadaljevalnih šol in zato je tudi osnovan odsek, prijateljev vaške kulture, ki naj navduši, uči in vodi naše učiteljstvo pri delu za gospodarski in kulturni dvig naše vasi.